Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0824U001000

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 20-02-2024

Статус: Наказ про видачу диплома

Реквізити наказу МОН / наказу закладу: №99, 05.03.2024 р.

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Харьков Сергій Володимирович
2. Serhii V. Kharkov

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: ні

Шифр наукової спеціальності: 033

Назва наукової спеціальності: Філософія

Галузь / галузі знань: гуманітарні науки

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Гуманітарні науки

Дата захисту: 07-02-2024

Спеціальність за освітою: Прикладна математика. Менеджмент організацій. Екологія. Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва.

Місце роботи здобувача: Київський зоологічний парк загальнодержавного значення

Код за ЄДРПОУ: 02221171

Місцезнаходження: проспект Перемоги, буд. 32, Київ, 04116, Україна

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): ДФ 61

Повне найменування юридичної особи: Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Код за ЄДРПОУ: 44807628

Місцезнаходження: вул. Пирогова, буд. 9, Київ, 01030, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Код за ЄДРПОУ: 44807628

Місцезнаходження: вул. Пирогова, буд. 9, Київ, 01030, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 02.41

Тема дисертації:

1. Взаємовідносини «людина-тварина» в сучасному соціокультурному дискурсі
2. Human-Animal Relationships in the Modern Socio-Cultural Discourse

Реферат:

1. Проблема взаємовідносин «людина-тварина» історично мала значний вплив на формування культурних норм, етичних підходів та соціальних практик. Від епохи античності до сучасності ці відносини еволюціонували, зазнаючи впливу різних філософських, релігійних та наукових концепцій. У сучасному світі, де екологічні виклики стають все більш актуальними, питання про відносини між людьми та іншими живими істотами набуває нового значення, вимагаючи кардинальних змін. В результаті аналізу, проведеного в ході дослідження, було з'ясовано, що в аспекті «людина-тварина» найбільш поширеною світоглядною концепцією від часів Античності був антропоцентризм. Тварина від людини в той час відділялась за критеріями відсутності душі, чуттів, почуттів та свідомості, когнітивних функцій. За останні два століття наука повністю спростувала таке розмежування, довівши тим самим суб’єктність тварини. Взаємовідносини між людиною та твариною пройшли значну еволюцію від часів Кам’яної доби до Новітнього часу. Зміни в

нашому сприйнятті тварин, які відбулися протягом історії, спіралеподібно розвивались від сприйняття тварини як суб'єкта, конкурента та опонента до безособового обожнення та міфологізації, а далі через розвінчання та знецінення – до використання тварини в якості об'єкту, ресурсу. І тепер вже через наукове пізнання ми є свідками нового етапу суб'єктивізації тварин, коли вони знову сприймаються людиною як розумні та емоційні істоти, партнери, які заслуговують на повагу і захист. Цим пояснюється стрімкий розвиток протягом другої половини XX – початку XXI століть концепцій благополуччя тварин, прав тварин тощо. Шосте масове вимирання призводить до жорсткої кризи антропоцентризму, оскільки ця пануюча парадигма через нехтування інтересами природи призвела до швидкого антропогенного скорочення біорізноманіття. В дослідженні з'ясовано, що на поточний момент погляд людства на взаємовідносини людини і тварини в основному складається з трьох концепцій: класичного антропоцентризму, як найбільш потужного концепту попередніх століть, сучасного антропоцентризму у вигляді антропоморфізації та третього важливого напрямку – екологізму у формах екоцентризму та біоцентризму. В результаті проведеного аналізу доведено, що екологізм виглядає найбільш перспективним напрямком, оскільки заснований на сучасних наукових знаннях та дозволяє гармонійно поєднувати суб'єктність людини, суб'єктність тварини та суб'єктність екосистем, що створює можливість для збереження не лише окремих особин тварин, а і біогеоценозів у їх гармонійній цілісності. Суб'єктивізація тварин потребує створення нового підрозділу екоантропології – зооантропології, яка має потенціал окремої дисципліни, оскільки на відміну від «об'єкт-суб'єктної» екоантропології є «суб'єкт-суб'єктною», а отже більш багатофакторною. Завдяки дослідженню історичної динаміки взаємовідносин «людина-тварина» з'ясувано, наскільки глибоко взаємовідносини між людиною та тваринами вкорінені в нашу колективну свідомість, як вони відображають наші цінності, уявлення та переконання, а також наскільки вони змінювались відповідно до екологічних, соціальних та культурних трансформацій. Було виявлено, що наші взаємовідносини з тваринами впливають не лише на тварин, але й на саме людське суспільство. Це охоплює все від нашого самоусвідомлення до питань співіснування з іншими видами на нашій планеті. Було визначено, що розвиток суспільної свідомості, яка бере до уваги екологічні кризи, включаючи шосте масове вимирання тварин, призводить до значної переоцінки нашого ставлення до тварин і природи в цілому. Дедалі більше людей усвідомлюють самоцінність природи і тварин, а також те, що людина – це лише частина біосфери, а не її володар, і що наші дії мають важливі наслідки для інших форм життя на планеті. В цьому контексті, наші вчинки та рішення, як окремих осіб, так і суспільства, мають бути сповнені цим більш інклюзивним і голістичним поглядом на світ, що має знайти своє відображення в освіті, науці та соціокультурній діяльності. Дослідження розвитку зоопарківської справи дозволило виокремити ключові етапи в історичному розвитку зоопарків: від приватних звіринців до сучасних центрів збереження біорізноманіття, центрів науки та освіти. Вони відображають важливі зміни в сприйнятті тварин та ролі зоопарків в суспільстві. Такий аналіз може бути корисним для формування стратегій розвитку зоопарків в майбутньому, зокрема, з огляду на посилення ролі в збереженні біорізноманіття і впровадження все більш суворих стандартів благополуччя тварин. Також це дає цінний потенціал для наукових досліджень у даній сфері, оскільки окреслюється важливий контекст для розуміння проблем і викликів, які стоять перед сучасними зоопарками. Сучасні зоопарки відіграють все більш значущу роль у боротьбі з втратою біорізноманіття. Ця роль набуває особливої ваги в контексті шостого масового вимирання.

2. The problem of human-animal relations has historically significantly impacted the formation of cultural norms, ethical approaches and social practices. From antiquity to modern times, these relationships have evolved, influenced by various philosophical, religious, and scientific concepts. In today's world, where environmental challenges are becoming increasingly urgent, the question of the relationship between humans and other living beings is gaining new meaning, requiring fundamental changes. As a result of the analysis conducted in the course of the study, it was found that in the aspect of " human-animal", the most common worldview concept since ancient times has been anthropocentrism. At that time, animals were distinguished from humans by the criteria of the absence of a soul, senses, feelings and consciousness, and cognitive functions. Over the past two centuries, science has completely refuted this distinction, thus proving the subjectivity of the animal. The relationship

between humans and animals has undergone a significant evolution from the Stone Age to the modern era. The changes in our perception of animals that have occurred throughout history have spiralled from the perception of an animal as a subject, competitor and opponent to impersonal deification and mythologisation, and then through debunking and devaluation to the use of an animal as an object, a resource. And now, through scientific knowledge, we are witnessing a new stage in the subjectivisation of animals, when they are once again perceived by humans as intelligent and emotional beings, partners who deserve respect and protection. This explains the rapid development of the concepts of animal welfare, animal rights, etc. in the second half of the 20th and early 21st centuries. The sixth mass extinction leads to a severe crisis of anthropocentrism, as this dominant paradigm, due to the neglect of nature's interests, has led to a rapid anthropogenic reduction of biodiversity. The study finds that at the moment, humanity's view of the relationship between humans and animals mainly consists of three concepts: classical anthropocentrism, as the most powerful concept of previous centuries, modern anthropocentrism in the form of anthropomorphisation, and the third important trend - ecocentrism in the forms of ecocentrism and biocentrism. As a result of the analysis, it is proved that ecocentrism looks like the most promising direction, since it is based on modern scientific knowledge and allows for a harmonious combination of human subjectivity, animal subjectivity and ecosystem subjectivity, which creates an opportunity to preserve not only individual animals but also biogeocenoses in their harmonious integrity. The subjectification of animals requires the creation of a new subdivision of ecoanthropology - zooanthropology, which has the potential of a separate discipline, since, unlike object-subject ecoanthropology, it is subject-subject, and therefore more multifactorial. Through the study of the historical dynamics of human-animal relations, it has been found out how deeply the relationship between humans and animals is rooted in our collective consciousness, how it reflects our values, perceptions and beliefs, and how it has changed in accordance with environmental, social and cultural transformations. It has been found that our relationship with animals affects not only animals but also human society itself. This covers everything from our self-awareness to the issues of coexistence with other species on our planet. The development of a social consciousness that takes into account environmental crises, including the sixth mass extinction of animals, has been identified as leading to a significant reassessment of our relationship to animals and nature in general. More and more people are realising the intrinsic value of nature and animals, that humans are only part of the biosphere, not its master, and that our actions have important consequences for other forms of life on the planet. In this context, our actions and decisions, both as individuals and as a society, should be informed by this more inclusive and holistic view of the world, which should be reflected in education, science and socio-cultural activities. The study of the development of zoo management allowed us to identify key stages in the historical development of zoos: from private menageries to modern centres for biodiversity conservation, science and education. They reflect important changes in the perception of animals and the role of zoos in society. This analysis can be useful for shaping future zoo development strategies, particularly in view of the increasing role of zoos in biodiversity conservation and the implementation of increasingly stringent animal welfare standards. It also offers valuable potential for research in this area, as it provides an important context for understanding the problems and challenges facing modern zoos.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- 1. Харьков С. Еволюція цінностей суспільства в аспекті взаємовідносин «людина-тварина». Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. 2021. Вип. 37. С.73-80. DOI: https://doi.org/10.35619/ucpm.vi37
- 2. Харьков С. Еколого-культурний злам, як шанс для порятунку». Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. 2023. Вип. 45. С. 67-74. DOI: https://doi.org/10.35619/ucpmk.vi45
- 3. Харьков С. Освітні та соціокультурні аспекти взаємовідносин «людина – тварина». Вища освіта України. 2023. №3. С. 28-35. DOI: https://doi.org/10.32782/NPU-VOU.2023.3(90)
- 4. Mazurkevich, O., Tkachenko, V., Kharkov, S., Voropayeva, T., Mosendz, O. Cultural bases of the national system of educat. ion: modern tendencies and factors of development. Amazonia Investiga. 2022. № 11(53). P. 146-154. DOI: https://doi.org/10.34069/AI/2022.53.05
- 5. Кочубей Н., Харьков С. Взаємодія «Людина-Тварина»: від антропоцентризму до екологізму». Knowledge, Education, Law, Management. 2023. № 4 (56). С. 102-110. DOI: https://doi.org/10.51647/kelm.2023.4.16
- 6. Rudenko Olga, Kharkov Serhii. Philosophical studies of the future in the context of postmodern knowledge: theory, methodology. Futurity Philosophy. 2023. Vol.2 №3. С. 4-16. DOI:10.57125/fp.2023.09.30.01
- 7. Харьков С. Атомізовані права тварин як остання фаза антропоцентричного знищення природи. Перспективи. Соціально-політичний журнал. 2023. Вип. № 4. С. 38-54. DOI: https://doi.org/10.24195/spj1561-1264.2023.4.6

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПІВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами: 0120U001014

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Кочубей Наталія Василівна

2. Nataliia V. Kochubei

Кваліфікація: д.філос.н., професор, 09.00.09

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-3668-7193

Додаткова інформація: https://scholar.google.com.ua/citations?user=OufZKbMAAAAJ&hl=ua

Повне найменування юридичної особи: Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Код за ЄДРПОУ: 44807628

Місцезнаходження: вул. Пирогова, буд. 9, Київ, 01030, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Крилова Світлана Анатоліївна
2. Svitlana A. Krylova

Кваліфікація: д.філос.н., професор, 09.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-5528-7438

Додаткова інформація: https://scholar.google.com.ua/citations?user=ptMAwHsAAAAJ&hl=uk; https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216763689

Повне найменування юридичної особи: Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Код за ЄДРПОУ: 02070944

Місцезнаходження: вул. Володимирська, буд. 60, Київ, 01033, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Пилипенко Світлана Григорівна
2. Svitlana H. Pylypenko

Кваліфікація: д. філ. н., доц., 09.00.04

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-3838-7805

Додаткова інформація: https://scholar.google.com.ua/citations?user=3HAcYb8AAAAJ&hl=ru

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

Код за ЄДРПОУ: 02125585

Місцезнаходження: вул. Алчевських, буд. 29, Харків, Харківський р-н., 61002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Єршова-Бабенко Ірина Вікторівна
2. Iryna V. Yershova-Babenko

Кваліфікація: д. філ. н., професор, 09.00.09

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-2365-5080

Додаткова інформація: https://scholar.google.com.ua/citations?hl=ru&user=Xq-TKk0AAAAJ&view_op=list_works&sortby=pubdate

Повне найменування юридичної особи: Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Код за ЄДРПОУ: 44807628

Місцезнаходження: вул. Пирогова, буд. 9, Київ, 01030, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Гончаренко Катерина Сергіївна
2. Kateryna S. Honcharenko

Кваліфікація: к.філос.н., доцент, 09.00.05

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-1162-9464

Додаткова інформація: https://scholar.google.com.ua/citations?user=ZOJCMToAAAAJ&hl=ru

Повне найменування юридичної особи: Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Код за ЄДРПОУ: 44807628

Місцезнаходження: вул. Пирогова, буд. 9, Київ, 01030, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

Власне Прізвище Ім'я По-батькові голови ради	Нестерова Марія Олександрівна
Власне Прізвище Ім'я По-батькові головуючого на засіданні	Нестерова Марія Олександрівна
Відповідальний за підготовку облікових документів	Кліваденко Наталія Іванівна
Реєстратор	УкрІНТЕІ

Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є відповідальним за реєстрацію наукової діяльності

Юрченко Тетяна Анатоліївна